

نویسنده: ملک تاج مشک بید «عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران»

آموزش بهداشت مدارس،

امیدی در جهت نیل به هدف «بهداشت

برای همه تا سال ۲۰۰۰» (۱۳۸۰ شمسی)

کرده است که برنامه‌ریزیهای خود را بر اساس توسعه ملی خدمات بهداشتی مادر و کودک پایه‌ریزی کنند تا این سرمایه‌های ذی‌قیمت صدمه ندیده و آینده مملکتشان در خطر نیافتند و از آن جائیکه بهداشت مدارس نیز ادامه خدمات بهداشتی مادر و کودک محسوب می‌شود می‌توان این برنامه‌ها را تا مدارس نیز گسترش داد و بطور جدی به تربیت بهداشتی دانش‌آموزان هم پرداخت. مدرسه هدف خود را از جامعه دریافت می‌کند، بنابراین از وظایف و هدفهای مدرسه و معلمین و دست‌اندرکاران مدرسه است که شاگردان را با فرهنگ جامعه و ابعاد آن آشنا سازند و چون سلامتی را نیز می‌توان بعدی از ابعاد جامعه و مورد نیاز تمام مردم دانست، بنابراین برنامه‌ریزیهای آموزشی باید بر اساس احتیاجات دانش‌آموزان و جامعه در نظر گرفته شود. مدارس باید آموزش بهداشت را بخشی از برنامه‌های معمولی خود قرار دهند و معلمان باید سرمشق خوبی برای دانش‌آموزان باشند و پدران و مادران و شخصیت‌های محبوب و محترم دانش‌آموزان باید تشویق شوند تا در بالا بردن سطح بهداشت مدارس شرکت جویند. چون بچه‌ها دوست دارند که مانند بزرگترهای خود رفتار کرده و از آنها تقلید نمایند و تکرار رفتارهای آنها و همچنین استفاده از تجارب آنها برایشان لذت‌بخش است. بنابراین داشتن یک رفتار بهداشتی از طرف بزرگترها در خانه و مدرسه می‌تواند تاثیر نیکویی بر

با توجه به اینکه سلامتی حقوق حقه هر انسان و یک هدف عام جهانی است و بقول مرندي (۱۳۶۴) کودکان امروزه یعنی تمامی فردای کره زمین، که پی بردن به ارزش وجودی آنها می‌تواند آینده‌ای بهتر و ارزنده‌تر پیش روی ملل بگذارد (صفحه ۳) پس برای اعتلای بهداشت برای همه تا سال ۲۰۰۰ چه گروهی بهتر از گروه دانش‌آموزان، یعنی پدران و مادران و گردانندگان آینده جامعه می‌توانند باشند؟ چه آنان قادرند پیامبران و رهبران خوب و صدیقی در راه پیشبرد بهداشت و سلامتی خانواده‌هایشان نیز محسوب گردند و بسیاری از مشکلات بهداشتی بوسیله آنها قابل حل شدن است.

مجله بهداشت جهانی (۱۳۶۲) در قسمت اخبار خود نوشته بود که امروزه بسیاری از سازمان‌های آبادانی از جمله یونیسف معتقدند که وجود یک نیروی کار ناسالم و بیسواد مانع بزرگی در ایجاد ازدیاد تولید خواهد شد. و در این راه باید هم امروز سرمایه‌گذاری شود چون فردا خیلی دیر خواهد بود. بنابراین برای دستیابی به این امر خطیر باید اولویتها را مد نظر داشت و این اولویتها نیز باید با برنامه‌ریزی صحیح و بر پایه و اساس کار باشد. لذا با در نظر گرفتن بهداشت مادران و کودکان می‌توان سرمایه‌گذاریهای عظیمی را برای امروز و فردای یک مملکت تدارک دید. یونیسف در رابطه با عدم خدمات خوب ارائه شده برای کودکان به دولتها تاکید

شعار سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۸۶ «سالم زیستن پیروزی همه» می‌باشد که نشانگر تاکید و توجه بیشتر برای فعالیتهای مثبت فردی و اجتماعی در جهت حفظ و ارتقاء سلامت است. ولی در جهانی که پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۰۰، حدود یک میلیارد نفر بر جمعیت جوان و نوجوانش که بیشترین آنها نیز در ممالک توسعه نیافته زندگی کرده و هیچگونه دسترسی به امکانات بهداشتی ندارند افزوده خواهد شد، چگونه می‌توان امیدی در جهت نیل به هدف بهداشت برای همه تا سال ۲۰۰۰ داشت؟ بخش جمعیت‌شناسی دفتر بین‌المللی اجتماعی - اقتصادی آمار بهداشت جهانی (۱۹۸۷) جمعیت دنیا را در سال ۱۹۸۵، ۴/۸۳۷ میلیارد نفر، (۱/۱۷۴) میلیارد در ممالک توسعه یافته و ۳/۶۶۳ میلیارد در ممالک در حال توسعه) «و در سال ۲۰۰۰، ۶/۱۲۲ میلیارد نفر (۱/۲۷۷) میلیارد در ممالک توسعه یافته و ۴/۸۴۵ میلیارد در ممالک در حال توسعه» محاسبه نموده است. بطوریکه درصد رشد جمعیت در سال ۱۹۸۵ در ممالک توسعه یافته ۲۴/۳ و در ممالک در حال توسعه ۷۵/۷ و در سال ۲۰۰۰ همین رشد در ممالک توسعه یافته ۲۰/۹ و در ممالک در حال توسعه ۷۹/۱ می‌باشد. این منبع تغییرات میانی سن متوسط جمعیت دنیا را نیز در کشورهای پیشرفته در سال ۱۹۸۵، ۳۲/۵ و در سال ۲۰۰۰، ۲۴/۵ محاسبه نموده است.

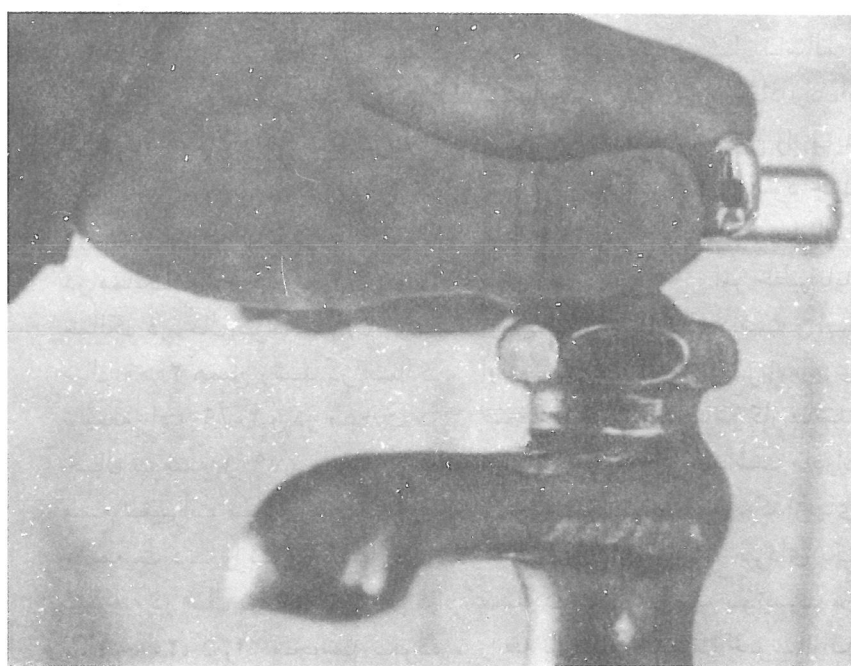
روی رفتار کودکان بگذارد. لذا از وظایف مدرسه است که همراه با تعلیمات دروس آموزشی، طرز استفاده از مواهب زندگی نوین و همچنین راه سلامت زیستن را نیز به آنها بیاموزد و در حقیقت در ایجاد یک نسل سالم جهت آینده مملکت سهیم باشد. امروزه دیگر مدرسه تنها نقش انتقال معلومات و میراث فرهنگی را بر عهده ندارد، بلکه مسئول پرورش نونهالان و مسئول نشان دادن راه صحیح و عاقلانه زندگی به آنها نیز هست. بنابراین باید عادات نیک بهداشتی و اجتماعی را به آنان شناساند. مدرسه ضمن اینکه مسئولیت خطیر تعلیم و تربیت دانش آموزان را بعهده دارد باید وظیفه بزرگ دیگری نیز که همان توجه به پرورش و رشد جسمی و فکری دانش آموزان است را بعهده بگیرد. کودک بعنوان موجودی که رشد و نمو می‌کند، باید تصویر ذهنی خوبی از خویش داشته باشد. پس در این زمینه باید آداب صحیح محافظت از بدن و پاکیزه نگه داشتن خود و اطرافش را، جهت عدم ابتلاء به بیماری به آنان آموخت و با تکرار و تاکید، آنرا بصورت عادت پسندیده درآورد. چون کودک بعلت بازیگوشی نمی‌تواند قوای فکریش را خوب متمرکز کند و دچار فراموشی می‌شود. بنابراین با تکرار می‌بایست مطالب به او یادآوری شود. از طرف دیگر کودک می‌بایست عاداتهای نامطلوب خود را تغییر داده تا بتواند عاداتهای خود را با شرایط جدید وفق داده و با مدرسه سازگار گرداند.

مدارس موظفند با برنامه‌ریزیهای صحیح و به اجرا درآوردن آنها سبب ایجاد عادات خوب بهداشتی در دانش آموزان شده و باعث ارتقاء سطح بهداشتی آنها گردند تا از این طریق باعث حفظ سلامتی افراد، خانواده‌ها و اجتماع و نتیجتاً آینده مملکت گردند. مدرسه یک موسسه اجتماعی است که دوام و انتظام فراوان دارد و هدف اصلی آن آموزش و پرورش سرمایه‌های آینده مملکت یعنی دانش آموزان است که گردانندگان آینده مملکت و مورد نیاز جامعه می‌باشند و اثر آموزش و پرورش اولیه دانش آموزان در محیط مدرسه در تمام طول عمرشان باقی خواهد ماند. تجربیات خوب حاصله از مدرسه دارای اثر مثبت بر شخصیت حال و آینده کودک است. محیط مدرسه خانه دوم کودک بوده و کودک قسمتی از مهمترین و حساسترین دوران زندگی

خود را چه از نظر تعلیم و تربیت و چه از نظر رشد و نمو در این خانه می‌گذراند.

بنابراین باید یک محیط بهداشتی خوب وجود داشته باشد تا پرورش نسلی سالم با اندیشه‌های معقول در آن امکان‌پذیر گردد. و از آنجا که آشنائی با مفهوم مهم سلامت و بهداشت از مسئولیتهای هر فرد به شمار می‌آید، می‌توان با ایجاد یک برنامه بهداشتی سطح بالا در مدارس باعث گردید که به دانش آموزان این مسئولیت داده شود تا در زندگی نقش یک بیمار غیرفعال را بازی نکرده و با هدف درازمدت این خط مشی، سبب رشد و توسعه حس مسئولیت دانش آموزان در مراقبت از خود گردند و بدینوسیله نگرشهای مثبتی در مورد امر بهداشت در او بوجود آورند.

به دانش آموزان باید اطلاعات را چنان ارائه نمود که علاوه بر اینکه

لذا برای داشتن جامعه سالمتر برنامه‌های آموزشی می‌بایست با دورنگری دقیق و حساب شده‌ای در نظر گرفته شود و برای کسب موفقیت بیشتر در این امر می‌بایست اداره آموزش و پرورش اقدامات عاجل‌تری را در پیش گیرد که این پربارترین و شاید کم‌خرج‌ترین سرمایه‌گذاریها در راه رسیدن به بهداشت برای همه تا سال ۲۰۰۰ خواهد بود.

منابع مورد استفاده

«اخبار» بهداشت جهانی، زمستان ۱۳۶۲: ۵۱-۵۵.
جاکانویک، وی. ماخ، ای. پی. نیازهای اساسی بهداشت. ترجمه سعید شهناز. تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۴.
داویدیان، ه «بهداشت برای همه در کشورهای جهان سوم». دارو و درمان. ۴ (۳۹) فروردین ۱۳۶۶، ۲۲-۲۵.

عزالدین، ناهید. «وضع بهداشتی کودکان در جهان سوم و ایران». بهداشت کودکان (مجموعه مقالات). تهران: وزارت بهداشتی (دفتر آموزش بهداشت)، ۱۳۶۴
مروندی، علیرضا، «پیشگفتار» بهداشت کودکان (مجموعه مقالات). تهران: وزارت بهداشتی، ۱۳۶۴.

مولوی، محمدعلی. ثمر، گیتی. تهران: شرکت سهامی چهره، ۱۳۶۱

Blazek, Brodie. McClelln, Muriel. Muriel. "the Effects of Selfcar Instruction

برنامه‌های جامع در جهت رشد جسمی و عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان است.

تغییر رفتار و تبدیل عادات غیربهداشتی و بهداشتی، مستلزم آموزشهای لازمی است که با بکارگیری دستورات بهداشتی، سلامت فرد و خانواده و جامعه‌اش تامین و حفظ می‌گردد که در آموزش و پرورش ترغیب دانش‌آموزان به امور بهداشتی و همچنین تشویق آنها به اجرای اصول بهداشتی از امور مهمی است که حتی از عهده آموزگاران نیز بخوبی برمی‌آید. کثرت تعداد دانش‌آموزان در جوامع، قدرت و درک آنها در یادگیری و همچنین قدرتی که در انتقال این آموخته‌ها به خانواده و جامعه دارند باعث می‌شود که بتوان روی آنها به عنوان پیک سلامتی حساب کرده و آنها را در جهت رهبری خوب بهداشتی تربیت نمود.

باعث ایجاد عادات خوب بهداشتی در آنها شود بلکه شخصاً نیز بتوانند در مواقع مواجهه با یک مشکل بهداشتی، خود تصمیمات شایسته را اتخاذ کنند. آنچه مسلم است اینکه تجربیات گذشته دانش‌آموزان تشکیل دهنده پایه ادراکات فعلی آنها می‌باشد لذا آنچه که آنها امروزه می‌آموزند در رفتار فردای آنها تاثیر خواهد گذاشت. به دانش‌آموزان باید آموخت که سلامت وسیله‌ای است برای غنی ساختن حیات او. آماده نمودن دانش‌آموز برای یک زندگی سالم از نظر جسمی، روانی و اخلاقی و آموزش صحیح اصول اولیه بهداشتی و همچنین تشویق آنها به اجرا و تکرار و در نتیجه کسب عادات بهداشتی را می‌توان جزو اهداف بهداشت برای همه تا سال ۲۰۰۰ دانست. خدمات بهداشتی مدارس در جوار خدمات آموزشی مدارس مشتاقانه در انتظار

Health education of schools

Hope for goal attainment “health for all up to 2000”

Moshkbid, M.

The slogan of WHO in 1986 is “healthy life, victory for all”. It shows more confirmation and attention to positive personal and social activities in direction of health maintenance and health promotion. But in the world that anticipating near one billion people added to young and adolescent population up to 2000 and majority of them live in undeveloped countries and don't access to health facilities, how we can hope for “health for all up to 2000” ? International socio-economical office of world health statistics (1987), had calculated worlds' population, 4.837billion people (1.174 billion in developed countries and 3.663 billion in developing countries) in 1985 and 6.122 billion people (1.277 billion in developed countries and 4.845 billion in developing countries) in 2000. Population growth percent in developed countries are 24.3 and in developing countries are 75.7 in 1985 and this growth in developed countries are 20.9 and in developing countries are 79.1 in 2000.

Key words: Health education, School health, Health for all, WHO